

POSTANOWIENIE

Dnia 12 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa P. M.
przeciwko T. Dystrybucja S.A. o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 stycznia 2012 r.,
zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego
z dnia 12 września 2011 r.,

**1. uchyla zaskarżone postanowienie w części oddalającej
wniosek strony pozwanej o uzupełnienie wyroku Sądu
Okręgowego z dnia 11 sierpnia 2011 r., o orzeczenie o zwrocie
przez powoda na rzecz pozwanej spełnionego świadczenia w
kwocie 5.478,70 zł oraz znosi postępowanie w tym zakresie a
sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu do ponownego
rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania
zażaleniowego,**

2. oddala zażalenie w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 12 września 2011 Sąd Okręgowy Wydział Pracy
uzupełnił wyrok tego Sądu z dnia 11 sierpnia 2011 r., zmieniający wyrok Sądu

Rejonowego z dnia 24 marca 2011 r. i oddalający powództwo P. M. w sprawie przeciwko E. S.A. o przywrócenie do pracy, w ten sposób, że zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Sądem pierwszej instancji i dalej idący wniosek oddalił.

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał, że uzupełnił wyrok i zasądził na rzecz od powoda na rzecz strony pozwanej „dalszą” kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Natomiast Sąd ten nie znalazł podstaw do uzupełnienia wydanego wyroku o orzeczenie w przedmiocie wniosku pozwanej o zasądzenie od powoda zwrotu wypłaconej na jego rzecz kwoty 5.478,80 zł, zasądzonej w punkcie I wyroku Sądu Rejonowego z dnia 24 marca 2011 r., co do której postanowieniem z dnia 22 kwietnia 2011 r. Sąd Rejonowy nadał jej rygor natychmiastowej wykonalności, którą na tej podstawie pozwany pracodawca wypłacił powodowi. Tymczasem „brak było argumentów na to, iż w związku z wyrokiem Sądu Rejonowego powód P. M. otrzymał od pozwanej kwotę 5.478,80 zł”, skoro „pisemna argumentacja apelacji nie była wystarczająca dla potwierdzenia, że pozwana wypłaciła powodowi powyższą kwotę”. Strona pozwana nie przedstawiła na tę okoliczność dowodów wskazujących, że taki fakt miał miejsce. Z tych względów Sąd Okręgowy „nie orzekł w przedmiocie wniosku pozwanej o zasądzenie od powoda zwrotu wypłaconej na rzecz powoda kwoty”.

W zażaleniu na to postanowienie pozwana domagała się jego zmiany przez uzupełnienie wyroku z dnia 11 sierpnia 2011 r. i orzeczenie o zwrocie przez powoda na jej rzecz wypłaconej mu kwoty 5.478,70 zł oraz o zasądzenie od powoda na rzecz wnoszącej zażalenie zwrotu kosztów postępowania przed Sądem pierwszej instancji w kwocie 120 zł, ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia „w całości” jako dotkniętego wadą nieważności, zniesienie postępowania w tym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozstrzygnięcia, a także o zasądzenie od powoda na rzecz wnoszącej zażalenie kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. Wnosząca zażalenie zarzuciła naruszenie: 1/ art. 230 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c. przez uznanie, że nie wykazała, iż wypłaciła powodowi kwoty 5.478,80 zł „pomimo tego, że strona powodowa - mając ku temu sposobność - nie wypowiedziała się w przedmiocie tej okoliczności faktycznej

podanej przez pozwanego”, 2/ art. 379 pkt 5 k.p.c., tj. nieważność postępowania wskutek naruszenia art. 351 § 2 i § 3 k.p.c. przez rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku o uzupełnienie wyroku w zakresie zwrotu świadczenia spełnionego na rzecz powoda, na podstawie nieprawomocnego wyroku zaopatrzonego rygorem natychmiastowej wykonalności, na posiedzeniu niejawnym i w formie postanowienia, pomimo obowiązku wydania w tym zakresie rozstrzygnięcia w postaci wyroku po przeprowadzeniu rozprawy, co pozbawiło stronę pozwaną możliwości obrony swoich praw. Tymczasem argumentem potwierdzającym, że wnosząca zażalenie wypłaciła powodowi kwotę 5.478,80 zł było przemilczenie przez powoda tego faktu zarówno w piśmie z dnia 25 maja 2011 r. jak i na rozprawie apelacyjnej, mimo że w obu tych przypadkach pełnomocnik powoda szczegółowo odniósł się do twierdzeń apelacji. Spełniony został zatem warunek z art. 230 k.p.c. i Sąd Okręgowy powinien uznać tę okoliczność za przyznaną przez powoda. Jakkolwiek strony nie pozostawały w sporze co do spełnienia świadczenia i prowadzenie postępowania dowodowego w tym zakresie było zbędne, to wnosząca zażalenie przedstawiła dowód wpłaty na rzecz powoda kwoty 5.478,80 zł „a okoliczność spełnienia na rzecz powoda rzeczowego świadczenia”.

Odnośnie do zarzutu nieważności postępowania wskazano, że zwrot „rygor natychmiastowej wykonalności” obejmuje swoim zakresem wszystkie postanowienia o rygorze natychmiastowej wykonalności, a więc nadające rygor, odmawiające jego nadania, zawieszające ten rygor lub odmawiające jego zawieszenia, a także uzależniające nadanie lub zawieszenie rygoru od złożenia zabezpieczenia. W wyliczeniu tym brak orzeczenia w przedmiocie zwrotu świadczenia spełnionego na mocy nieprawomocnego wyroku zaopatrzonego rygorem natychmiastowej wykonalności. Dlatego Sąd powinien orzec w tym zakresie wyrokiem po przeprowadzeniu rozprawy, a nie postanowieniem wydanym na posiedzeniu niejawnym. Ponadto skoro strona ma prawo do wytoczenia osobnego powództwa o zwrot świadczenia spełnionego na mocy nieprawomocnego wyroku zaopatrzonego w rygor natychmiastowej wykonalności i może ustnie popierać wytoczone powództwo, to „nie sposób przyjąć, że wystąpienie przez stronę z wnioskiem o uzupełnienie wyroku w tym zakresie - co jednocześnie pozbawia jej możliwości wystąpienia o to samo roszczenie w osobnym procesie -

pozwala sądowi orzekać na posiedzeniu niejawnym i tym samym uniemożliwiać stronie ustne popieranie swoich twierdzeń w toku rozprawy, do czego byłaby uprawniona gdyby wytoczyła o to samo roszczenie odrębne powództwo”. Oznacza to, że wniosek o uzupełnienie wyroku „o obowiązek wskazany w art. 338 k.p.c. winien zostać rozstrzygnięty w wyroku po przeprowadzeniu rozprawy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie, które zostało skierowane przeciwko „całemu” zaskarżonemu postanowieniu, jest uzasadnione w części odnoszącej się do wadliwego, bo bezpodstawnego oddalenia postanowieniem wydanym na posiedzeniu niejawnym wniosku strony pozwanej o zasądzenie od powoda zwrotu wypłaconej mu kwoty 5.478,80 zł w zakresie objętym rygorem natychmiastowej wykonalności. Wprawdzie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sąd drugiej instancji wskazał, że z braku dowodu na to, iż strona pozwana wypłaciła powodowi kwotę 5.478,80 zł w wykonaniu pkt III zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji, któremu nadany był rygor natychmiastowej wykonalności, nie orzekł w przedmiocie tego wniosku, to Sąd Najwyższy uznał, że zawartego w sentencji zaskarżonego postanowienia sformułowania: „dalej idący wniosek oddalić” wynikało, iż Sąd drugiej instancji w istocie rzeczy oddalił także wniosek o uzupełnienie swojego wyroku w części dotyczącej żądania jego uzupełnienia o orzeczenie o zwrocie od powoda spełnionego na jego rzecz świadczenia. Sąd rozpoznający wniosek o uzupełnienie wyroku, w którym nie orzekł o całości żądania, nie może uchylić się od wydania orzeczenia w zakresie złożonego w trybie art. 351 k.p.c. wniosku strony o uzupełnienie „brakującego” osądzenia całości żądania, gdyż ujawniłby się problem sposobu zaskarżenia nadal „brakującego” (nieistniejącego) orzeczenia w sytuacji, w której sąd w dalszym ciągu uchylałby się od orzeczenia (nie orzekł) o zwrocie spełnionego świadczenia na wniosek pozwanego dotyczący koniecznego uzupełnienia orzeczenia kończącego postępowanie, w którym wcześniej nie osądził całości żądań strony wygrywającej sprawę.

Zgodnie z art. 338 § 1 k.p.c., uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na wniosek pozwanego

orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu. Jeżeli sąd nie orzekł o tym wniosku w orzeczeniu kończącym postępowanie, to strona pozwana może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy jego doręczenie następuje z urzędu - od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku w tej nieorzeczonej („brakującej”) części żądania, o natychmiastowej wykonalności albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić urzędu (art. 351 § 1 k.p.c.). Rację ma pozwana wnosząca zażalenie, że orzeczenie uzupełniające wyrok zapada w postaci wyroku, chyba że uzupełnienie dotyczy wyłącznie kosztów postępowania lub natychmiastowej wykonalności (art. 351 § 3 k.p.c., które sąd może rozpoznać na posiedzeniu niejawnym, które kończy się wydaniem postanowienia (art. 351 § 2 k.p.c.). Załatwienie wniosku restytucyjnego o orzeczenie zwrotu spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu do stanu poprzedniego - w kończącym postępowanie w sprawie orzeczeniu uchylającym lub zmieniającym wyrok, któremu był nadany rygor natychmiastowej wykonalności (art. 338 § 1 k.p.c.) następuje w formie wyroku lub jego uzupełnienia (art. 351 § 3 k.p.c.), które wymagają przeprowadzenia rozprawy. Oznaczało to, że bezpodstawne i bezzasadne było „pominięcie milczeniem”, tj. w istocie rzeczy oddalenie na posiedzeniu niejawnym dalej idącego wniosku strony pozwanej o uzupełnienie wyroku Sądu drugiej instancji o brakujące orzeczenie o zwrocie od powoda na rzecz pozwanej spełnionego świadczenia w kwocie 5.478,80 zł w wykonaniu pkt III zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji, któremu nadany był rygor natychmiastowej wykonalności. Nie można podzielić przekonania strony wnoszącej zażalenie, że milczenie powoda co do okoliczności spełnionej na jego rzecz kwoty 5.478, 80 zł, stanowiło oczywiście bezsporne przyznanie tego faktu wedle domniemania faktycznego, ponieważ nie podlega wątpliwości, że dowód spełnienia świadczenia pieniężnego, a nie jedynie dorozumiane „procesowo” domniemanie faktyczne („milczące”) spełnienia lub wyegzekwowania świadczenia, obarcza stronę domagającą się wydania orzeczenia restytucyjnego na podstawie z art. 338 § 1 lub art. 398¹⁵ zdanie drugie i art. 415 k.p.c. Sąd Najwyższy nie podzielił też wywodów zażalenia, że strona, która złożyła wniosek o

uzupełnienie wyroku o orzeczenie restytucyjne, może domagać się restytucji spełnionego świadczenia w odrębnym procesie, bo ten jest dopuszczalny tylko wtedy, gdy strona wygrywająca proces przed zakończeniem postępowania w sprawie nie złożyła wniosku o orzeczenie restytucji. Procesowa możliwość dochodzenia w osobnym procesie zwrotu spełnionego świadczenia na rzecz strony przegrywającej sprawę dotyczy zatem tylko takich przypadków, w których strona wygrywająca proces nie składała w zakończonym wcześniej postępowaniu wniosku o restytucję spełnionego świadczenia, które z tego względu nie był przedmiotem orzeczenia kończącego postępowanie. Natomiast w razie złożenia takiego wniosku przez stronę wygrywającą sprawę przed jej procesowym zakończeniem sąd drugiej instancji ma obowiązek jego merytorycznego osądzenia albo uzupełnienia wyroku na podstawie art. 351 k.p.c. w związku z art. 338 § 1 bądź art. 398¹⁵ zdanie drugie k.p.c. lub art. 415 k.p.c. Wydanie orzeczenia uzupełniającego wymaga wydania wyroku uzupełniającego po przeprowadzeniu rozprawy, na której mogą być usunięte potencjalne wątpliwości co spełnienia świadczenia, którego restytucji domaga się strona wygrywająca sprawę na podstawie art. 338 § 1 bądź art. 398¹⁵ zdanie drugie k.p.c. lub art. 415 k.p.c. w trybie art. 351 § 1 i 3 k.p.c., skoro wyrok uzupełniający nie może być wydany na posiedzeniu niejawnym (*a contrario* do art. 351 § 2 k.p.c.). Wszystko to oznaczało, że wadliwe było oddalenie postanowieniem wydanym na posiedzeniu niejawnym wniosku strony pozwanej o uzupełnienie wyroku kończącego postępowanie o orzeczenie o zwrocie spełnionego świadczenia, ponieważ orzeczenie uzupełniające wyrok we wskazanym (wnioskowanym) zakresie zapada w postaci wyroku jako niedotyczące wyłącznie kosztów lub natychmiastowej wykonalności (art. 351 § 3 k.p.c.) W konsekwencji uznania zarzutu nieważności postępowania w omówionej części (art. 379 pkt 5 k.p.c.) Sąd Najwyższy postanowił jak w pkt 1 sentencji wydanego orzeczenia.

W pozostałym zakresie wnoszący zażalenie nie kwestionował zaskarżonego „całego” postanowienia w części dotyczącej kosztów postępowania w zakresie uzupełnienia wyroku Sądu drugiej instancji, który zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 120 zł na jej wniosek o „uzupełniające” zasądzenie od powoda „zwrotu kosztów postępowania przed Sądem I instancji w kwocie 8217,01 PLN”. Autor zażalenia nie kontestował zażalenia co do tak zasądzonych

kosztów, ale objął zakresem zaskarżenia „całe” postanowienie Sądu Okręgowego tylko dlatego, że Sąd ten „nie wyodrębnił w treści sentencji orzeczenia o kosztach, oraz w części orzeczenia o zwrocie świadczenia spełnionego na rzecz powoda”. Takie ograniczenie zakresu zażalenia wniesionego przeciwko „całemu” zaskarżonemu orzeczeniu do zasadnie kontestowanego braku orzeczenia restytucyjnego wymagało dla porządku oddalenia zażalenia (pkt 2 postanowienia) w pozostałym zakresie dotyczącym orzeczenia o kosztach postępowania przed Sądem pierwszej instancji, którego - wedle treści zażalenia - strona pozwana w istocie rzeczy nie zakwestionowała ani nie podniosła jakichkolwiek zarzutów przeciwko zaskarżonemu „w całości” orzeczeniu w jego części dotyczącej kosztów postępowania.